

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
UZAKTAN EĞİTİM MERKEZİ

Ortak Dersler

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ

Okutman Ahmet AKŞAR

Fırsatlar Sunar

Ünite 11

ATATÜRK İLKELERİ

Okutman Ahmet AKŞAR

İÇİNDEKİLER

11.1. DEVLETÇİLİK	3
11.2. İNKILÂPÇILIK	5
11.3. BÜTÜNLEYİCİ İLKELER	7
11.3.1. MİLLÎ EGEMENLİK: (Milli Hakimiyet)	7
11.3.2. MİLLÎ BAĞIMSIZLIK:	9
11.3.3. MİLLÎ BİRLİK, BERABERLİK VE ÜLKE BÜTÜNLÜĞÜ	10
11.3.4. YURTTA SULH, CİHANDA SULH	10
11.3.5. BİLİMSELLİK VE AKILCILIK	11
11.3.6. ÇAĞDAŞLAŞMA VE BATILILAŞMA	12
11.3.7. İNSAN VE İNSANLIK SEVGİSİ	13
11.4. KAYNAKÇA	14

11.1. DEVLETÇİLİK

Atatürk'ün Devletçilik ilkesi, siyasi alanda kazanılan bağımsızlığın ekonomik alanda da sürdürülmesini ve Türkiye'nin en kısa sürede kalkınmak için ferdi teşebbüslerin yapamayacağı büyük yatırımları devletin yapmasını esas alır. Devletçilik, Atatürkçü düşünce sisteminde çağın gereklerine ve ülkenin imkanlarına göre düşünülen, tasarlanan ve kendine has yöntemlerle uygulamaya koyulan bir ilkedir. Devletçilik, ekonomide uygulamaya yön verir. Devletçilik ilkesi ve amacı şu şekilde tanımlanır: "Devlet yetki ve yükümlerinin artması, devlet kontrolünün kamu hizmet ve faaliyetlerinde genişlemesi, devletin ekonomiye müdahalesiyle kamu yararının gözetilmesi amaçlanır."

Devletçilik, diğer Atatürk ilkeleri gibi Türkiye Cumhuriyeti devleti yapısına uygun, dönemin ihtiyaçlarına cevap veren, akılcı, çağdaş, eşitlikçi, özgürlükçü bir ilkedir. Türkiye Cumhuriyeti'nde uygulanan devletçilikte devlet, ekonomik, sosyal, kültürel alanda faaliyet yapmakla görevli, üstün gücü olan, yetki ve sorumlulukla donatılmış bir kamu tüzel kişisi ve kurumu rolündedir. Türkiye Cumhuriyeti'ndeki devletçilik dünyada uygulanan Komünist Sistem'den tamamen farklı, Karma Ekonomi adı verilen ve başarılı bir biçimde uygulamıştır. Bu uygulamada temel amaç, ekonomiyi devletin kontrolüne vererek, Osmanlı Devleti'nden miras alınan kötü ekonomik geleneğin ortadan kaldırılmasıdır. Bu çerçevede Osmanlı Devleti'nde ekonomi yönetiminden kaynaklanan geri kalmışlığı gidermek, yarı sömürge ve savaş yorgunu olan devlette sermaye birikimi olmaması (özel teşebbüsün olmaması) nedeniyle, ülkenin yeni baştan imar edilmesini, endüstri işletmelerinin kurulmasını sadece devletin öncülüğü ve etkinliği ile gerçekleştirmeyi sağlamaktır. Bu düşünce doğrultusunda Devletçilik ilkesi uygulamaya sokulmuştur.

Devletçilik uygulamasıyla Türkiye Cumhuriyeti geri kalmış sömürge tipi devlet olmaktan çıkmış, Dünyada Sovyetler Birliği ve Japonya'dan sonra en büyük kalkınmayı gerçekleştiren üçüncü ülke konumuna gelmiştir. Türk ekonomisinin demirbaş temel işletmeleri, sözü edilen devletçilik uygulamasıyla gerçekleştirebilmiştir.

Devletçilik, Atatürkçü düşünce sisteminde güçlü ve çağdaş bir devlet kurmak için tasarlanmış ve uygulamaya sokulmuştur. Güçlü bir devletin varlığı ancak, güçlü bir ekonomiyle olasıdır. Atatürk'ün ekonominin önemine değinen birçok konuşması vardır. Örneğin: "Yeni Türkiye Devleti temellerini süngü ile değil, süngünün bile dayandığı ekonomi ile kuracaktır. Yeni Türkiye Devleti cihangir bir devlet olmayacaktır. Fakat Yeni Türkiye Devleti bir ekonomik devlet olacaktır. Bundan sonra pek mühim zaferlere kavuşacağız. Fakat bu zafer süngü zaferleri değil, ekonomi ve ilim, irfan zaferleri olacaktır. Siyasi, askeri zaferler ne kadar büyük olurlarsa olsunlar, ekonomik zaferlerle taçlandırılmazlarsa, husule gelen zaferler sürekli olamaz, az zamanda söner. Hayat demek ekonomi demektir. Yaşamak için, kuvvetli bir devlet yapmak için, ekonomi esastır." Atatürk'ün bu anlayışı çerçevesinde devletin ekonomik hayata yatırımcı, üretici, dağıtımçı, teşvik edici, yönlendirici ve denetleyici unsur olarak müdahaleci olması, dönemin şartlarının zorladığı bir gerçekliktir.

Devletçilik, Türkiye Cumhuriyeti'nin şartlarından ve ihtiyaçlarından doğduğuna ilişkin Atatürk'ün tespitleri şunlardır: "Cumhuriyetimiz henüz gençtir. Maziden kendine miras kalan bütün hayati işler, zamanın mecburiyetlerini tatmin edecek derecede değildir. Siyasi ve fikri hayatta olduğu gibi iktisadi işlerde de fertlerin teşebbüsleri neticesini beklemek doğru olmaz. Mühim ve büyük işleri, ancak milletin toplam servetine ve devletin bütün teşkilat ve kuvvetine dayanarak, milli egemenliğin uygulanmasını ve yürütülmesini düzenlemekle görevli olan hükümetin mümkün olduğu kadar üzerine alıp başarması tercih olunmaktadır. Diğer bazı devletlerin ikinci derecede görebileceği ve fertlerin teşebbüslerine bırakılmamasında beis olmayan işlerden birçoğu bizim için hayatidir ve birinci derecede mühim devlet vazifeleri arasında sayılmalıdır." Atatürk'ün uyguladığı devletçilik ilkesi özel teşebbüsü ve piyasa ekonomisini reddetmez. Atatürk bu konuya şu sözleriyle açıklık getirir: "Memlekette her çeşit üretimin artması için ferdi teşebbüsün devletçe elzem olduğunu önemle kaydettikten sonra beyan etmeliyiz ki, devlet ve fert birbirine karşı değil, birbirinin tamamlayıcısıdır. Bizim takip ettiğimiz devletçilik, ferdi çalışma ve faaliyeti esas tutmakla beraber, mümkün olduğu kadar az zaman içinde milleti refaha ve memleketi bayındırlığa erdirmek için milletin genel ve yüksek menfaatlerinin gerektirdiği işlerde – özellikle iktisadi sahada – devleti fiilen ilgili kılmaktır." Atatürk'ün bu son cümledeki tanımı CHP'nin 1931 kongresindeki programında aynen yer almıştır.

Atatürk'ü devletçiliğe yönelten temel gerekçe, yine onun şu sözlerinde ifadesini bulur: "Ekonomi politikamızın önemli amaçlarından biri de, toplumun genel çıkarlarını doğrudan doğruya ilgilendirecek ekonomik kuruluş ve teşebbüsleri mali ve teknik gücümüzün elverdiği oranda devletleştirmektir." Cumhuriyetin ilk yıllarında devletin ekonomiyi düzenleyici bir faktör olması için ilk defa İktisat Bakanlığı'nı kurdurmuştur.

Atatürk'ün devletçilik uygulamalarında ilk olarak Kamu İktisadi Teşekkülleri (KİT) kurulmuş ve bu kuruluşlar Türkiye Cumhuriyeti ekonomisinin belkemiğini oluşturmuştur. Atatürk bütün ömrü boyunca ülkenin planlı ekonomi ile kalkınacağına inanmış ve bu düşüncesini uygulamaya sokmuştur. Atatürk'ün planlı ekonomi modeli (devletçilik), diğer ilkeler gibi Türkiye Cumhuriyeti şartlarına uygun – özgün bir ekonomik modeldir.

Atatürkçü düşünce sisteminde yer alan devletçilik halkçılık ilkesiyle eşgüdüm içerisinde. Birbirlerini etkileyen ve tamamlayan ilkelerdir. Devletin ekonomi alanındaki düzenleyici, denetleyici fonksiyonu sosyal devlet, sosyal adalet, dengeli bir gelir dağılımı, sınıf mücadelesinin önlenmesi, sosyal güvenliğin sağlanması, sosyal refah ve barışın temininde halkçılık ilkesinin önemi, ancak kuvvetli bir devletçilik ilkesinin uygulamaya girmesiyle gerçekleşebilir.

Türk milli ekonomi sistemi olan devletçilik, devlet destekli, planlı, eşitlikçi, akılcı bir ekonomik model önermenin yanında, tam bağımsızlıktan yana olduğu için demokratik nitelikli devletin temel ilkelerine uygun, çağdaş, evrensel ve dinamik bir nitelik de taşır.

11.2. İNKILÂPÇILIK

İnkılâp, bir toplumun, önemli kurumlarını eskidiği, çağa ve yeni gelişmelere ayak uyduramadığı için kısa bir süre içinde değiştirip kendini yenileştirmesi atılımıdır. İnkılâp bu açıdan zorunludur; zira sosyal değişme ve bilimsel gelişmelere onu gerekli kılmaktadır. Bu nedenle, insanlık tarihinde büyük, köklü inkılâplarla karşılaşılır. Atatürk'ün önderliğinde Türk Milleti de tarihteki en önemli inkılâplardan birini gerçekleştirmiştir. Bir toplumda durup dururken inkılâp yapılmaz, inkılâpların tarihten gelen büyük sebepleri vardır. Türkler bir zamanlar çağın önemli devletlerinden birini kurmuşlardı. Bu devlet yüzlerce yıl dünyanın sayılı güçlerinden biri olarak kaldı. Ama Batı'da gelişen akıl ve bilim çağına ayak uyduramadığı için geride kalmaya, güçsüzleşmeye başladı. Çok uluslu bir yapıda olduğundan milli bir birlik kuramadı. Devleti kurtarmak isteyenler, hep eski düzen ve belli kalıplar içinde değişiklikler yaptılar. Oysa yapıyı değiştirmek gerekli ve bu kaçınılmazdı. Birinci Dünya Savaşı sonu yenilgi ve parçalanma, Atatürk'e, Türk milletini bir araya getirip mücadele etme ve yapıyı yenileme düşüncesini ve bunu gerçekleştirme azmini vermiştir. Eski yapıyı yeniden kurmak mümkün olmadığı için art arda büyük inkılâplar yapılmıştır.

Atatürk'ün sözleriyle inkılâpçılık: "Türk Milletini son asırlarda geri bırakmış müesseseleri yıkarak, yerlerine milletin en yüksek medeni icaplara göre ilerlemesini temin edecek yeni müesseseleri kurmak ve savunmak." demektir. Yine Atatürk inkılâbın önemine değinirken şu uyarıları yapmıştır: "İnkılâbın hedefini kavramış olanlar, daima onu muhafazaya muktedir olacaklardır." Burada belirtmeye çalıştığı olgu, Türk devletini ve Türk milletinin medeni, çağdaş ve insani yaşayışın icabı, Türk inkılâbı ile kurulan düzenin korunması ve hayati önemini vurgulamasıdır.

İnkılâpçılık doğmaların esiri olmamak, çağın gerekli ve zorunlu kıldığı yenilikleri kabule açık bulunmak demektir. Bu anlamda inkılâpçı zihniyet inkılâpların kabulü ve yerleşmesi için çalışmalıdır. Yine inkılâpçılık konusunda Atatürk şu özgün tanımı yapmıştır: "Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların gayesi Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağımıza uygun, bütün mana ve biçimiyle medeni bir toplum haline ulaştırmaktır. İnkılâplarımızın temel prensibi budur. Bu gerçeği kabul edemeyen zihniyetleri darmadağın etmek zaruridir. Şimdiye kadar milletin dimağını paslandıran, uyuşturan bu zihniyette bulunanlar olmuştur. Her halde zihniyetlerde mevcut uydurma hikâyeler tamamen kovulacaktır. Onlar çıkarılmadıkça dimağa gerçek nurlarını yerleştirmek imkânsızdır."

Türk İnkılâbının önemi ve eşsizliği üzerine Atatürk şu saptamayı yapmış, tarihi uyarılarda bulunmuştur. "Bu inkılâp milletin selameti namına, hak namına yapıldı. Milletimiz demokratik bir hükümet tesis etmek sayesinde düşman ordularını imha etti" diyerek inkılâbın Türk milleti ile olan bağlantısını ortaya koymuştur. Yine Atatürk: "Türk milletinin son senelerde gösterdiği harikaların, yaptığı siyasi ve içtimai inkılâpların sahibi hakikisi kendisidir" diyerek Türk milletinin inkılâp yapma becerisini dile getirmiştir.

Dünya tarihindeki büyük inkılâplar halk kitlelerini peşinden sürükleyerek başarıya ulaşmışlardır. Türk inkılâbı da böyle seyir izlemiştir. Atatürk bu tarihi olguyu şu şekilde dile getirmiştir : “Efendiler, bir toplumun mutlaka ortak toplumsal bir fikri vardır. Eğer bu her zaman ifade edilemiyor ve açıklanamıyorsa onun yokluğuna hükmolunmamalıdır, o, fiiliyatta mutlaka mevcuttur. Hakiki inkılâpçılar onlardır ki ilerleme ve yenileşme inkılâbına sevk etmek istedikleri insanların ruh ve vicdanlarındaki gerçek eğilime nüfuz etmesini bilirler.” Atatürk bu sözleriyle toplumun ihtiyaç ve beklentilerini esas alan inkılâpçılığın saptanması ve bu inkılâbı yönlendirip yönetecek, öncü siyasi bir kadronun teşekkül etmesini vurgulamaya çalışmıştır. Sonunda bu kadro en doğru inkılâpları bilgi, deneyim, akıl süzgecinden damıtarak bulacak ve uygulamaya sokacaktır. Atatürk bu konuyla ilgili şunları söyler: “Her türlü faaliyet alanında en doğru yolları aramak, bulmak ve bunun en doğru olduğunu millete anlatmakla beraber, üzerinde seri, geniş adımlarla yürümeyi ve bütün milleti yürütmeyi temin etmektedir.”

Türk inkılâpçılık anlayışı, yeni düzenlemeler ve inkılâplar yapılırken bilimsel bakış açısı temel alınır. Atatürk’ün vecizesiyle: “Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.” Türk inkılâbının yönü bu doğrultudadır. Bu çerçevede inkılâpçılık bilimsel bulgular ışığında, gelişme, ilerleme ve çağdaş uygarlığın bir gereği olan modernleşmedir.

Türk inkılâpçılık anlayışının bir diğer özelliği belli sınırlamalar getirmesidir. Bu sınırlama çağa, bilimsel gelişmelere uygunluğu, nesnel koşulları göz önüne almayı ve toplumu bir bütün olarak ileri taşımayı hedefler. Bu açıdan toplumu geriye götürecek atılımlar, Atatürk’e göre yenilik sayılamaz.

Atatürkçü düşünce sisteminde İnkılâpçılık, tutucu-statükocu değil, dinamik-çağdaş bir nitelik taşır. Bu bağlamda inkılâpçılık sadece yapılan inkılâpları korumakla yetinmemeli, çağın gereklerine ve toplumun ihtiyaçlarına göre, aklın ve bilimin ışığında yeni inkılâpları bünyesine katmalıdır. Başka bir deyişle sürekli yenilik yapmayı temel almaktadır. Atatürk bu konuda şu değerlendirmeyi yapmıştır: “Büyük davamız, en medeni ve en müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde temelli bir inkılâp yapmış olan büyük Türk milletinin dinamik idealidir. Bu ideali en kısa bir zamanda başarmak için, fikir ve hareketi beraber yürütmek mecburiyetindeyiz. Bu teşebbüste başarı, ancak türeli bir planla ve en rasyonel tarzda çalışmakla mümkün olabilir.”

11.3. BÜTÜNLEYİCİ İLKELER

Türkiye'nin ve Türk Milleti'nin muasır medeniyetler seviyesine çıkabilmesi ve dünyaya entegre olup modern dünyanın bir parçası olabilmesi için Atatürk'ün Türkiye'de meydana getirdiği tüm değişiklikleri inkılap olarak adlandırmaktayız. Bu inkılapların fikri anlamda oturduğu zemin ise altı ilke olarak nitelenen Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve İnkılapçılık ilkeleridir. Bu ilkeleri besleyen ve destekleyen bütünleyici ilkeler ise Milli Egemenlik, Milli Bağımsızlık, Milli Birlik, Beraberlik ve Ülke Bütünlüğü, Yurtta Sulh Cihanda Sulh, Bilimsellik ve Akılcılık, Çağdaşlaşma ve Batılılaşma, İnsan ve İnsanlık Sevgisi'dir. Şimdi sırasıyla bu ilkelerin neler olduğunu detaylı bir şekilde inceleyelim.

11.3.1. MİLLİ EGEMENLİK: (Milli Hakimiyet)

Egemenlik (Hakimiyet) kelime anlamıyla hakim olma, üstün olma, hükmeden, buyuran anlamlarına gelmekte ve buyruğunu yürütebilen üstün gücü ifade etmek için kullanılır. Devlet hayatında ve milletlerarası hukukta hür ve tam bağımsız yaşamayı ifade etmektedir.

Milli egemenlik ise milletin kendi geleceğini kendisinin tayin etmesi yani kendi kendini yönetmesi anlamına gelmektedir. Egemenlik bir kişiye, bir gruba veya çoğunluğa değil, tüm millete aittir. Egemenlik, millet denilen oluşumun/varlığın genel iradesidir. Bu irade üstün iktidar ve güç olarak millete aittir ve kaynağını yine milletten alır. Egemenliğin milletin elinde olması demek, kralın, sultanın, padişahın, hükümdarın egemenliğinin sona ermesi demektir.

Modern anlamda ve evrensel nitelikte milli egemenlik kavramı Fransız İnkılabı ile ortaya çıkmıştır. Bunun öncesinde İngiltere'de ve Amerika Birleşik Devletlerinde milli egemenliğin halka ait olduğu dillendirilmişti ancak bu tam olarak uygulanmamıştı. Avrupa kıtasında ise egemenliğin bir monarka (krala, hükümdara, padişaha) ait olduğu kabul edilmiş ve bu yetkiyi monarktan başkası kullanmayı düşünmemiştir. Antikçağdan itibaren insanlar egemenliğin kaynağının Tanrıdan alındığını ve bu amaçla kralın veya hükümdarın meşruluğunu ilahi iradeye dayandırmaktaydılar. Ancak 18. yüzyıldan itibaren mutlak otoritelere karşı girişilen mücadelede fertlerin hak ve hürriyetlerini ele alma süreci Fransız İnkılabı ile başarıya ulaşmıştır. Milli egemenlik anlayışı da bu süreçte şekillenmiştir.

Monarşi (tek kişi yönetimi) ve millet egemenliği kavramları birbirleriyle bağdaşmaz. Bu anlamda milli egemenlik demokrasi ile doğru orantılıdır. Demokrasinin olmadığı yerde millet egemenliğinden söz edilemez. Bu sebeple insanların egemenliğini eline alma düşüncesi onları demokrasiye yönlendirmiştir. Dolayısıyla demokrasi siyasi bir olgu olup halkın yönetime katılması olarak kabul edilmektedir.

Milli egemenlik anlayışına göre egemenlik kayıtsız ve şartsız millete aittir. Millet soyut bir varlık olduğu için bu yetkisini temsilcileri vasıtasıyla kullanır. Bu bağlamda temsili demokrasi kaçınılmaz olarak milletin kudretini kullanma yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Milli egemenlik kavramı siyasi ve sosyal hayatımıza Milli Mücadele döneminde girmiştir. 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkması Milli Egemenlik yolunda atılan ilk ve önemli bir adımdır. O daha 22 Mayıs 1919 tarihinde Sadarete gönderdiği raporda "Millet, yek vücut olup hakimiyet esasını ve Türklük duygusunu hedef kabul etmiştir" ifadesi ile Milli Mücadele'nin hedefini göstermektedir.

22 Haziran 1919'da yayınlanan Amasya Genelgesi ile milli egemenliğe giden yolda büyük bir aşama olmuştur. Atatürk genelgenin daha birinci maddesinde "Vatanın bütünlüğü, milletin istiklali tehlikededir... Milletın istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır..." ifadesiyle Milli Mücadele'nin amacının millet iradesini hakim kılmak olduğunu ortaya koymuştur.

Milli Mücadele dönemi boyunca Milli egemenlik kavramı üzerinde önemle durulan bir kural olmuştur. Bunun en bariz örneğini Anadolu'nun düşman işgaline uğraması tehlikesi baş gösterdiğinde kongreler düzenlenmesi ve halkın delegeler yardımıyla bu kongrelerde temsil edilmesi şeklinde görürüz. Alınacak kararlar delegelerin onayına sunulup öyle kabul edildiğinden milletin alınan kararlarda söz sahibi olması istenmiştir.

Erzurum Kongresi'nde kabul edilen "Kuva-yı Milliye'yi amil ve İrade-i Milliye'yi hakim kılmak esastır" ilkesi milli iradenin ve milli egemenliğin tesis edilmesinin öncelikli mesele olduğunu ortaya koymuştur. Sivas Kongresi'nin kararları arasında olan bu ilke, milli iradeye ne denli önem verildiğini göstermektedir. Atatürk'ün Sivas Kongresi'nden sonra Sivas'ta çıkartmaya başladığı gazetenin adının da İrade-i Milliye olması tesadüf değil, bu kararlılığın gösterilmesidir.

23 Nisan 1920 TBMM'nin açılması Milli Egemenlik yolunda atılan en büyük adımdır. Milletin kararıyla seçilen temsilcilerinin iş başına gelmesi ve kendi gücünün yani milletin gücünün üstünde bir gücü kabul etmemesi Türk tarihinde bir dönemeç olmuştur. Atatürk bu önemli gün hakkında şunları söylemektedir: "Büyük Millet Meclisi, Türk Milleti'nin yüzyıllar süren arayışının özü ve onun kendi kendisini yönetmek bilincinin canlı bir simgesidir. Türk Milleti yazgısını Büyük Millet Meclisi'nin yeterli ve vatansever eline bıraktığı günden itibaren karanlıkları sıyrıp kaldırmış ve ümitleri boğan felaketlerden milletin gözlerini kamaştıran güneşler ve zaferler çıkarmıştır." "23 Nisan, Türkiye milli tarihinin başlangıcı ve yeni bir dönüm noktasıdır. Bütün bir düşmanlık dünyasına karşı ayağa kalkan Türkiye halkının, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni meydana getirmek hususunda gösterdiği harikayı ifade eder."

Atatürk'ün millet egemenliğine verdiği önemi onun sözlerinde de görebiliriz. "Milli emeller, milli irade, yalnız bir kişinin düşünmesinden değil, bütün millet bireylerinin arzularının, emellerinin bileşkesinden ibarettir." "Egemenlik, kayıtsız ve şartsız milletindir." "Milli egemenlik öyle bir nurdur ki, onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar yanar, yok olur. Milletlerin tutsaklığı üzerine kurulmuş kurumlar, her tarafta yıkılmaya mahkumdurlar." "Toplumda en yüksek hürriyetin, en yüksek eşitlik ve adaletin devamlı şekilde sağlanması ve korunması ancak ve ancak tam ve kat'i manasıyla milli hakimiyetin kurulmuş olmasına bağlıdır. Bundan ötürü hürriyetin de, eşitliğin de adaletin de dayanak noktası Milli Hakimiyettir." "Cumhuriyet'in, milli egemenlik idealini en iyi ve en güvenilir şekilde temsil eden ve uygulayan devlet şeklidir." Milli Egemenlik ilkesi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temel unsurlarından birisidir ve Cumhuriyetçilik ilkesini bütünlemektedir.

11.3.2. MİLLİ BAĞIMSIZLIK:

Bağımsızlık, bir milletin veya bir devletin uluslararası arenada herhangi bir devlete veya kuruma bağlı olmaması ve siyasi anlamda hür ve müstakil olması demektir. Milli bağımsızlık ise; bağımsızlığın milletçe benimsenmesi ve amaç edinmesiyle ortaya çıkar.

Türk Milletinin karakterinde bağımsızlık önemli bir yer tutmaktadır. Türklerle ilgili ortaya çıkan ilk kayıtlardan başlayarak günümüze kadar gelen tüm bilgiler bize Türk Milleti'nin bağımsızlık ilkesine büyük önem verdiğini göstermektedir. Türk Milleti bağımsız yaşamayacaksa, esaret altında yaşayacaksa ölmeyi yeğlemiştir. "Biz barış istiyoruz dediğimiz zaman 'tam bağımsızlık istiyoruz' dediğimizi herkesin bilmesi gerekir. Bunu istemeye hakkımız ve kudretimiz vardır. On yıl, yirmi yıl, sonra aşağı görülerek ölmektense, şimdiden şeref ve saygınlıkla ölmeyi üstün tutmalıyız."

I. Dünya Savaşı sonunda itilaf devletlerinin kendi aralarında ve Osmanlı devleti ile imzaladığı anlaşmalarda Türk Milleti'nin bağımsızlık duygusuna gösterdiği önemi görmeyip işgali meşru göstermeye çalışması, Türk Milleti'nde büyük bir infial meydana getirmiştir. 1 Kasım 1918 tarihinde başlayan işgallere tepkiler çığ gibi büyümüştür. 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkması da bu tepkilerin bir sonucudur.

Mustafa Kemal bu tarihten itibaren tam bağımsız bir Türkiye kurmak için mücadeleye girişmiş ve her geçtiği Anadolu köyünde ve kentinde tam bağımsızlığın ne demek olduğunu Türk Milletine anlatmıştır. Atatürk'e göre tam bağımsızlığın tanımı şöyledir: "Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, mali, ekonomik, adli, askeri, kültürel ve benzeri her konuda tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek anlamıyla bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz bunu temin etmeden barış ve huzura erişeceğimiz inancında değiliz."

22 Haziran 1919'da ilan edilen Amasya Genelgesi'nde "Vatanın bütünlüğü, milletin istiklali tehlikededir ve Milletin istiklalini, yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır" hükümleri tam bağımsız yaşama isteğinin bir sonucudur. 28 Ocak 1920'de kabul edilen Misak-ı Milli (Milli Yemin) kararları da tam bağımsız yaşama isteğinin tüm dünyaya ilan edilmesidir. TBMM'nin açılması bu istek için alınmış önemli bir mesafedir. Bu tarihten başlayıp Lozan Antlaşması'nın imzalanmasına kadar devam eden bağımsızlığı elde etme süreci Ya istiklal Ya Ölüm parolası ile devam etmiş ve Lozan Antlaşması'nın imzalanmasıyla tüm dünya tarafından kabul edilmiştir. "Arzumuz, dışarıda bağımsızlık, içeride kayıtsız ve şartsız milli egemenliği korumadan ibarettir" sözü Atatürk'ün bu konuda kararlı olduğunu göstermektedir.

11.3.3. MİLLİ BİRLİK, BERABERLİK VE ÜLKE BÜTÜNLÜĞÜ

Milli birlik ve beraberlik, milletçe bir arada yaşamayı ve millet olarak bir bütün olmayı ifade eder. Türk Milleti'ni oluşturan fertlerin karşılıklı sevgi ve saygıyla birbirine bağlanmasını ve ortak amaçlarla varlığını devam ettirmesini esas alır. Atatürk'e göre, "Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk Milleti denir." Milli Birlik ve beraberlik, milliyetçilik ilkesini bütünler ve aynı zamanda onun doğal sonucudur. Milli birlik ve beraberlik milletçe birlik ve beraberlik içerisinde olmayı ifade ettiğinden milli devletin gerçekleşme vasıtasıdır.

Atatürk milli birliğin önemini şöyle açıklamıştır: " Bir yurdun en değerli varlığı, yurttaşlar arasında ulusal birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygu ve yeteneklerinin olgunluğudur. Ulus varlığını ve yurt erginliğini korumak için bütün yurttaşların canını ve her şeyini derhal ortaya koymaya karar vermiş olmak, bir ulusun en yenilmez silahı ve korunma aracıdır. Bu sebeple, Türk ulusunun yönetiminde ve korunmasında ulusal birlik, ulusal duygu, ulusal kültür en yüksekte göz diktiğimiz ülküdür."

Atatürk'ün Samsun'dan başlayıp Havza ve Amasya'da işgallere tepki gösterilmesi için halka çağrıda bulunması onun milli birliğe ne kadar önem verdiğinin göstergesidir. Milli bir amaç etrafında, milli birliğin sağlanarak, milli bağımsızlığa erişmek Mustafa Kemal'in en büyük emelidir. "Yıllar geçtikçe, milli ülkü verimleri, güvenle çalışmada, ilerleme hevesinde, milli birlik ve milli irade şeklinde, daha iyi gözlere çarpmaktadır. Bu bizim için çok önemlidir; çünkü biz esasen milli varlığın temelini, milli bilinçte ve milli birlikte görmekteyiz."

Milli birliğin gerçekleşmesi için, birlikte yaşayan insanların; hangi dinden, hangi mezhepten, hangi milletten olursa olsun, barış ve huzurun temini için beraber yaşama konusunda ısrarcı olması gerekmektedir.

11.3.4. YURTTA SULH, CİHANDA SULH

Türkiye Cumhuriyeti'nin iç ve dış politikasının esası olan yurttaki sulh, cihanda sulh (yurtta barış, dünyada barış) prensibi, yurt içinde huzur ve güven içinde yaşamayı amaç edinirken, uluslararası arenada da barış içinde olmayı amaç edinir. Dünya üzerinde devletlerin kendi başlarına ve hiçbir devletle irtibat kurmadan yaşamaları mümkün değildir. Bu sebeple devletler kendi çıkarları doğrultusunda politikalar üretir ve bu politikaları uygulamak için büyük özen gösterir.

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde dış politikasının işleyişi, büyük devletlere yaslanma-

yı ve büyük devletlerin çıkarları doğrultusunda kendine hayat şansı bulması şeklinde gerçekleşiyordu. Milli Mücadele döneminde bu politika terkedilmiş, yapıcı, tutarlı ve akılcı bir politika olan Yurtta Sulh, Cihanda Sulh ilkesi uygulanmaya başlanmıştır. “Milli sınırlarımız içinde, her şeyden önce kendi kuvvetimize dayanıp varlığımızı koruyarak, millet ve memleketin gerçek mutluluğu ve kalkınmasına çalışmak... Rastgele bitmeyen emeller peşinde milleti uğraştırmamak, zarara uğratmamak... Medeni dünyadan, medeni ve insanca muameleyi ve karşılıklı dostluğu beklemektir.

Yurtta sulh, Cihanda Sulh anlayışı kayıtsız şartsız bir teslimiyet değildir. Türkiye’nin barış içinde kalkınması isteği ve modern dünyaya entegre olma arzusunun yansımasıdır. Bu bağlamda bu ilke milli bir dış politika çerçevesinde uygulanmıştır. Bu politika, milli gücümüze güvenerek, milli sınırlarımız içinde kalarak, gerçekleştiremeyeceğimiz hayaller peşinde koşmadan ve milletlerarası ilişkilerde karşılıklılık ve eşitlik prensibi çerçevesinde oluşturulan milli dış politikanın bir ürünüdür.

Bu ilkenin kararlı bir şekilde uygulanması Türkiye ile modern dünya devletlerini barıştırmış, sınır komşularımız ve bölgemizde yaşayan diğer devletler ile ittifak anlaşmaları yapmamızı sağlamıştır. Milletler Cemiyeti’ne üye olunması, Balkan Antantı, Sadabat Paktı’na imza atılması bu barış politikasının tezahürüdür. Dünya barışına gösterdiği saygının bir ifadesi olarak Türkiye, II. Dünya Savaşı sonrası kurulan Birleşmiş Milletlerin kurucu üyelerinden biridir. Yine 1949 yılında kurulan Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü’ne (NATO - North Atlantic Treaty Organization) 1952 kabul edilmiş ve Türkiye NATO üyesi olmuştur.

11.3.5. BİLİMSELLİK VE AKILCILIK

Atatürk ilkelerinin en temel özelliği olan bilimsellik ve akılcılık, Atatürk’ün fikir hayatının bir yansıması ve onun bütün yaşamı ve bütün eylemlerinin yön vericisi olmuştur. Bilimsellik; devlet ve toplum hayatında bilime yer vermek, olaylara bilimsel gözle bakmak, gerçeği bilimin ışığında akıl süzgecinden geçirerek bulmaktır. Akılcılık ise; Türk İnkılabının felsefi tabanını oluşturur. Bilimsellik ile birlikte hareket eder ve gerçeği arayıp bulmayı ifade eder. Atatürk tüm yaşamı ve tüm devlet hayatı boyunca bu iki ilkeden asla taviz vermemiştir. “Bizim akıl, mantık, zeka ile hareket etmek en belirgin özelliğimizdir. Bütün hayatımızı dolandıran olaylar bu gerçeğin delilidirler.” O, milli ve milletlerarası tüm sorunlara duygusal ve dogmatik açıdan, peşin hüküm ve kalıplarla değil, akılcı, bilimsel ve pragmatik bir şekilde yaklaşmaktadır. Dogmatik olmak, değişmemek, mutlak doğruların olduğunu ve bu doğruların araştırmaya, incelemeye, kanıt aramaya gerek olmadan inanmayı, bilim ve fennin rehberliğini kabul etmemeyi ifade eder. “Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, muvaffakiyet için en hakiki mürşit ilimdir, fendir. İlim ve fennin haricinde mürşit aramak, gaflettir, cehalet, delalettir.” Atatürk ilkeleri dogmatik ve durağan değil, yenilikçi, akla ve bilime dayanmaktadır. Bu çerçevede devlet hayatımızda ve toplumsal hayatımızda meydana gelen tüm değişimler akla, mantığa, bilim ve fenne uygun değişimlerdir. O, Türk milletinin ilerlemesini bilim ve akıl ile açıklamıştır. “Türk Milletinin yürümekte olduğu gelişme ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir.” Bilimsellik ve Akılcılık, Laiklik ve Cumhuriyetçilik ilkesini bütünler.

11.3.6. ÇAĞDAŞLAŞMA VE BATILILAŞMA

Atatürk ilke ve inkılaplarının temel amaçlarından olan çağdaşlaşmak, çağı yakalamak, medeni dünyaya ile bütünleşmek, eskinin işe yaramayan kurumlarını yıkıp yerine insan onuru ve haysiyetini yücelten çağdaş kurumlar kurmak olarak adlandırılmaktadır. Çağdaşlaşmak olarak zikredilen çağı yakalamak, Türk İnkılabının stratejisidir. “Büyük davamız en uygar ve en refaha kavuşmuş millet olarak varlığımızı yükseltmektir.” İleri ülkeler, gösterdikleri siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmelerle içinde bulundukları çağın uygarlığını temsil etmek üzere belli bir düzey çizerek. İşte bu düzey çağdaş uygarlık düzeyidir. Bir ülkenin veya bir milletin çağdaş olup olmadığı, yaşadığı zamanın uygarlık düzeyine yakınlığı ile ölçülür. Atatürk’ün “Memleketler çeşitlidir; medeniyet birdir ve bir milletin ilerlemesi için de bu yegane medeniyete katılması lazımdır” sözü bu çizgiyi vurgulamak için söylenmiştir.

Burada batılılaşmak ve çağdaşlaşmak aynı anlamda kullanılmıştır. “Memleketimizi geliştirmek istiyoruz. Bütün mesaimiz Türkiye’de çağdaş, binaenaleyh batılı bir hükümet vücuda getirmektir. Medeniyete girip batıya yönelmemiş millet hangisidir.” Atatürk’ün batılılaşmadan anladığı batının her kurumunu ve her şeyini taklit etmek değil, çağı yakalamış ileri ülkelerin uygulamalarını benimsemektir. Türkiye’nin batılılaşması bir taklit değil, bir sentezdir. Bu yapılırken de medeni olmak amaçlanan öge olmuştur. O, bu değişimlere karşı çıkanlara “Bu halin muhafazasında inatlaşma ve taassup, hepimizi her an kurbanlık koyun olmak istidadından kurtaramaz. Medeniyetin coşkun seli karşısında direnmek beyhudedir” diyerek bu sürece karşı çıkanların ve çağa ayak uyduramayanların yok olup gideceğini söylemiştir. Gelinek noktada batı medeniyetinden başka farklı bir yol tercih edilebilir miydi sorusu sorulabilir. Bilindiği gibi batı medeniyeti beslediği kökenler çeşitli olmakla birlikte tektir. Ancak doğu medeniyetleri olan Japon, Çin, Hint ve İslam medeniyetleri olmak üzere çeşitlidir. Yaşanılan çağda hiçbir medeniyet batı medeniyetinden daha ileri değildir. Bu bağlamda dünyada çağdaşlık çizgisi dediğimiz bu çizgi batı dünyası dediğimiz medeniyet eksenini tarafından çizilmiştir. “Medeniyete girip batıya yönelmemiş millet hangisidir” burada oldukça açıklayıcıdır. Çağdaş batı medeniyetine erişmek veya başka bir deyimle batılılaşmak ancak akılcı ve insancı değerler sisteminin benimsenmesiyle mümkündür. Bu; siyasi alanda, sosyal alanda, hukuk alanında, eğitim alanında, sağlık alanında kısacası aklımıza gelen her alanda tatbik edildiği takdirde gerçekleşebilir. “Türkiye Cumhuriyeti halkı, fikriyle, zihniyetiyle, medeni olduğunu ispat ve ortaya koymak mecburiyetindedir. Medeniyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı aile hayatıyla, yaşayış tarzı ile medeni olduğunu göstermek mecburiyetindedir. Velhasıl medeniyim diyen Türkiye’nin hakikaten medeni olan halkı, başından aşağıya dış görünüşüyle dahi medeni ve olgun insanlar olduğunu fiilen göstermeye mecburdur.” Atatürk ilkelerinin bütünleyicisi olan çağdaşlaşma, Türkiye’yi çağdaş uygarlık düzeyine en kısa zamanda ulaştırabilmek için aklın ve mantığın ışığında medeni dünya ile bütünleşmektir. Çağdaşlaşma ve batılılaşma İnkılapçılık ilkesini bütünler.

11.3.7. İNSAN VE İNSANLIK SEVGİSİ

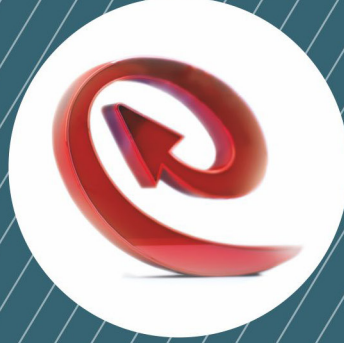
Türk inkılabı insana büyük bir değer vermiş ve yapılan her yeniliğin insan onurunu yüceltmek gibi bir amacı olmuştur. Yapılan her inkılap Türk Milleti'nin yararına ve onu medeni dünyanın nimetlerinden yararlanan ve medeni dünya ile bütünleşik hale getirmeyi bir görev bilmiştir. İnsan bütün değerlerin temelini oluşturur ve insanın düşünülmediği hiçbir sistem yaşayamaz ve hiçbir kıymeti yoktur. Bu sebeple Mustafa Kemal Atatürk, "Biz kimsenin düşmanı değiliz, yalnız insanlığın düşmanı olanların düşmanıyız" diyerek Türk İnkılabının ana malzemesinin insan olduğunu beyan etmiştir. Yurtta Sulh, Cihanda Sulh prensibi de Atatürk'ün insana ve insanlığa verdiği değerlerin bir ifadesidir.

11.4. KAYNAKÇA

- Atatürk, M. Kemal, Nutuk (1919–1927), Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1991, (Bugünkü Dille Yayına Hazırlayan: Prof. Dr. Zeynep KORKMAZ)
- Atatürkçü Düşünce El Kitabı 1, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2004
- Atatürkçü Düşünce El Kitabı 2, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2005
- Atatürkçü Düşünce El Kitabı 3, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1984
- Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I, I/1, II (Bozkurt, G., Çağan, N., Ergün, M., Genç, N., Güneş, İ., Kürkçüoğlu, Ö., Taşdemirci, E.), YÖK Yayınları, Ankara, 1995
- Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, (Çakmak, M.A., Dönmez, C., Hayta, N., Safran, M., Şahin, M., Turan, R.), Okutman Yayıncılık, Ankara, 2009
- Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, (Ed. Ertan, T. F.), Siyasal Kitabevi, Ankara, 2001
- Eroğlu, Hamza, Atatürk ve Milli Egemenlik, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1987
- Kocatürk, Utkan, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2005 (Genişletilmiş 2. Baskı)
- Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara, 2005
- Türk İnkılap Tarihi ve Atatürk İlkeleri, (Ekincikli, M., Gedikli, Ş., Turan, M., Yalçın, S.), Siyasal Kitabevi, Ankara, 2003
- Olcaytu, Turhan; Devrimlerimiz İlkelerimiz, Kişisel Yayınları, Ankara, 2001

Bu Ders Notu Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Uzaktan Eğitim Merkezince kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Ticari amaçlarla kullanılamaz. Kopyalanması, çoğaltılması ve dağıtılması ilgili birimin yazılı iznine tabidir.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi
Kurupelit Kampüsü Atakum / SAMSUN

0362. 457 8936 **Fax:** 0362. 457 5806

irtibat@uzem.omu.edu.tr

<http://uzem.omu.edu.tr>